

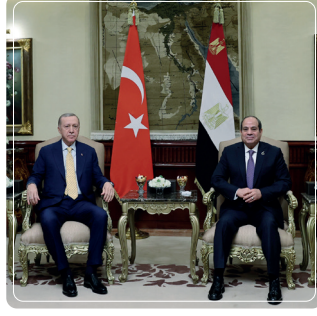
ORTAK MEYDAN OKUMALAR VE ÇIKARLAR EKSENİNDE TÜRKİYE-MISIR YAKINLAŞMASI

CAN ACUN, MUHAMMED ABDÜLRAHMAN MUHAMMED ALİ

SETA | ANALİZ

ŞUBAT 2024 · SAYI 404

ORTAK MEYDAN OKUMALAR VE ÇIKARLAR EKSENİNDE TÜRKİYE-MISIR YAKINLAŞMASI

CAN ACUN, MUHAMMED ABDÜLRAHMAN MUHAMMED ALİ

COPYRIGHT © 2024

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik [fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.] yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayın politikasını yansıtmayabilir.

SETA Yayınları

ISBN: 978-625-6583-24-5

Uygulama: Said Demirtaş

Baskı: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE

Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43

34050 Eyüpsultan İstanbul TÜRKİYE

Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 410

Washington D.C., 20036 USA

Tel: 202 223 98 85 | Faks: 202 223 60 99

www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin

Kronenstraße 1, 10117 Berlin GERMANY

berlin@setav.org

SETA | Brüksel

Avenue des Arts 6, 1000 Bruxelles BELGIUM

Tel: +32 2 313 39 41

İÇİNDEKİLER

ÖZET	7
GİRİŞ	8
MEYDAN OKUMALAR	8
DIŞ POLİTİKADA ORTAK NOKTALAR	10
Ortak Coğrafi İlgili Alanları	10
Afrika	10
Ortadoğu	11
Doğu Akdeniz Ekseni ve Enerji Jeopolitiği	12
Libya Meselesi	13
Filistin-İsrail Ekseni	13
Ortak Ekonomik Çıkarlar	14
Güvenlik İş Birliği: İstihbarat ve Savunma Sanayii İş Birlikleri	15
SONUÇ	16

CAN ACUN

SETA dış politika araştırmaları alanında araştırmacı olarak çalışmaktadır. Doğu Akdeniz Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü mezunudur. Kanada'da kültürlerarası diyalog çalışmalarında bulunmuştur. Mısır'da Kahire Türkiye Araştırmaları Merkezi'nde ve SETA Kahire'de Mısır üzerine çalışmalar yürütmüştür. Halen SETA Ankara'da Suriye, Irak ve Libya üzerine araştırmalar yapmaktadır. İlgi alanları arasında çatışma bölgeleri ve devlet dışı silahlı örgütler bulunmaktadır. Halihazırda Suriye Gündemi ve ilgili platformların genel yayın yönetmenliği görevini sürdürmektedir.

MUHAMMED ABDÜLRAHMAN MUHAMMED ALİ

Muhammed Abdülrahman Muhammed Ali, lisans eğitimini Mısır Beni Suef Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde tamamlamıştır. Yüksek lisans eğitimini Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nde "Geçmişten Günümüze: Arap Milliyetçiliğinin Entelektüel Dinamikleri" başlıklı teziyle tamamlamıştır. Aynı üniversitede doktora adayı olan Muhammed Ali'nin doktora alışması, ABD dış politikasında Hıristiyan köktencililiğinin rolünü kaleme alarak dış politikanın ideolojik yönüne odaklanmaktadır. Başlıca araştırma alanları arasında ABD'nin Arap bölgesi dış politikası, Arap siyasi rejimleri ve Arap dünyasında demokrasi ve devlet yer almaktadır.

ÖZET

Bu analiz Türkiye-Mısır ilişkilerinin son on yılda yaşadığı değişimi dikkate alarak yeni döneme dair potansiyel iş birliği imkanlarını değerlendirmektedir.

Türkiye ve Mısır –inişli çıkışlı bir seyri olsa da– karşılıklı ilişkilere her zaman önem vermiş iki ülkedir. Taraflar arasındaki kadim geçmiş, ortak kültür/medeniyet ve coğrafi yakınlık ikili ilişkileri kaçınılmaz kılmaktadır. İki ülke ilişkileri ekonomik ve jeopolitik dinamikler bağlamında ele alındığında dış politika başta olmak üzere birçok meselede yakın çalışmayı da beraberinde getirmektedir. Bir başka açıdan değerlendirildiğinde ise Ankara-Kahire ilişkileri, Ortadoğu’daki jeopolitik gelişmeleri etkileyen en önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Zira iki ülke de bölgeye liderlik etmede göz ardı edilmeyecek potansiyel ve yeteneğe sahip ülkeler arasında yer almaktadır. Ancak son on yılda taraflar arasında ciddi bir soğukluğa tanık olunmuştur. Mısır’da yaşanan askeri müdahaleye Türkiye’nin verdiği sert tepki sonrasında ilişkiler dondurulmuş, Doğu Akdeniz ve Libya gibi kritik jeopolitik meselelerde taraflar karşı karşıya gelmiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın on iki yıl aradan sonra gerçekleştirdiği Kahire ziyareti iki ülke arasındaki ilişkileri olumlu yönde etkileyebilecek tarihsel bir dönüm noktası olabilir. Bu analiz Türkiye-Mısır ilişkilerinin son on yılda yaşadığı değişimi dikkate alarak yeni döneme dair potansiyel iş birliği imkanlarını değerlendirmektedir.

GİRİŞ

Türkiye ve Mısır, Ortadoğu gibi zor bir coğrafyada iki büyük bölge gücü olarak –inişli çıkışlı bir seyri olsa da– karşılıklı ilişkilere her zaman önem vermiş iki ülkedir. Nihayetinde taraflar arasındaki kadim geçmiş, ortak kültür/medeniyet ve coğrafi yakınlık ikili ilişkileri kaçınılmaz kılmaktadır. İki ülkenin ekonomik ve jeopolitik çıkarları bahsi geçen saiklerle birlikte ele alındığında dış politika başta olmak üzere birçok meselede yakın çalışmayı beraberinde getirmektedir. Bir başka açıdan değerlendirildiğinde Ankara-Kahire ilişkileri Ortadoğu'daki jeopolitik gelişmeleri etkileyen en önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Zira iki ülke bölgeye liderlik etmede göz ardı edilmeyecek potansiyel ve yeteneğe sahip ülkeler arasında yer almaktadır. Ancak son on yılda taraflar arasında ciddi bir soğukluğa tanık olunmuştur. Mısır'da yaşanan askeri müdahaleye Türkiye'nin verdiği sert tepki sonrasında ilişkiler dondurulmuş, Doğu Ak-

deniz ve Libya gibi kritik jeopolitik meselelerde taraflar karşı karşıya gelmiştir.

2021'den bu yana ise ikili ilişkilerde yeniden bir restorasyona tanıklık edilmektedir. İlişkilerin normalleştirilmesi adına teknik heyetler oluşturularak görüşmeler başlatılmıştır. Kasım 2022'de Katar'da düzenlenen FIFA Dünya Kupası'nın açılış töreninde Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile Mısır Cumhurbaşkanı Abdülfettah Sisi arasında gerçekleşen el sıkışmanın ardından iki ülke arasında ilişkilerin önce normalleştirilmesi ve ardından da ileri bir aşamaya çıkartılmasına yönelik bir irade kendini göstermektedir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 14 Şubat'taki Kahire ziyareti ise ilişkilerde yeni bir dönüm noktasına işaret etmektedir.

Bölgesel meydan okumaların her iki ülkeyi de tehdit etmesi ve ortak çıkarların yeniden somutlaşmaya başlamasıyla taraflar geçmiş bir kenara bırakarak ilişkilerde yeni bir sayfa açma eğilimi göstermektedir. Her iki taraf da son zamanlarda bir yakınlaşma sağlamak için, anlaşmazlık alanlarını kompartımanlara ayırarak çözümleri kademeli şekilde zamana bırakma yoluna gitmektedir.¹ Anlaşmaya varılabilecek dosyalarda iş birliği yapılması ve anlaşmazlığa yol açacak dosyaların ise bir sonraki adıma bırakılması, ilişkilerin yeniden sağlıklı bir şekilde rayına oturtulması için önemli bir yaklaşım tarzı olmaktadır. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Kahire ziyaretiyle birlikte Türkiye ile Mısır arasındaki sorun alanlarında olumlu yönde ilerleme kaydedilmesi beklenmektedir.

MEYDAN OKUMALAR

Türkiye ve Mısır halihazırda gerek bölgesel dinamikler gerekse ekonomi temelli büyük meydan okumalarla karşı karşıyadır. İsrail'in Gazze'deki saldırgan tavrı ve tehcir planları, Etiyopya'nın

¹ "Yapıcı belirsizlik" (*constructive ambiguity*) anlayışı öne çıkmış görünmektedir.

mütecaviz adımları, Rusya-Ukrayna savaşı, bölgesel çatışma dinamikleri ve elbette etkisi her geçen gün daha da artan ekonomik kriz, Mısır için yükselen tehditler olarak tezahür etmiş durumdadır. Resmi rakamlara göre 110 milyonu geçen nüfusu ile Mısır nominal olarak yaklaşık 400 milyar dolarlık bir ekonomiye sahiptir. Ekonomideki stratejik sektörler doğrudan ya da dolaylı olarak ordunun kontrolünde kalmaya devam etmektedir. Gelir dağılımı adaleti her geçen gün daha da kötüleşirken ülkede, on milyonlarca Mısırlı artık en temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çekmektedir.

Dış ticaret açısından değerlendirildiğinde 45-50 milyar dolarlık ihracata karşılık, yaklaşık 90-100 milyar dolar bandında ithalat yapılırken her yıl ciddi bir ticaret açığı ortaya çıkmaktadır. Gıda güvenliğini sağlamakta zorlanan ülkede temel ihtiyaçların önemli bir kısmı döviz karşılığında yurt dışından ithal edilmektedir. Cari açığı kapatmak için turizm, Süveyş Kanalı gelirleri ve yurt dışında yaşayan Mısırlıların döviz aktarımına bel bağlanmış Kahire yönetimi çok ciddi oranlarda iç ve dış borçlanmalara da gitmiş durumdadır. Ekonomik olarak Mısır'ın içinde bulunduğu krizin en belirgin açığa çıkmış hali (ödemeler dengesi krizi) döviz sıkıntısıdır. Cumhurbaşkanı Sisi'nin on yıldır devam eden yönetiminde ülkenin dış borçları 2024 cari yılında 166 milyar doları geçmiştir. Çoğunluğu Körfez ülkelerinin Mısır bankalarına kullanım amacıyla aktardığı paralardan oluşan şu anki döviz rezervinin 35 milyar dolar civarında olduğu gerçeği ve yalnızca 2024'te 30 milyar dolarlık bir borç ödeme takvimiyle karşı karşıya olunması, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durumun devlet/hükümet cephesindeki sıkışmışlığının görülmesi için yeterlidir. Mısır Merkez Bankasına göre 2022'de kısa vadeli borçlar yabancı rezervlerin yüzde 80'ini aşarken bu rakam 2021'de iki katına ulaşmış durumdadır. IMF ile *stand by* anlaşmaları yaparak ciddi kre-

di kullanımı yapan Mısır, Arjantin'den sonra en fazla kredi kullanan ikinci ülke konumundadır. Halihazırda yeni kredi sağlamak için görüşmeler devam etmektedir. IMF ile yapılan görüşmelerin son safhaya ulaştığına işaret edilen açıklamalara göre 3 milyar dolarlık bir borç talebi söz konusudur. IMF'den sunulan "Mısır para birimi cüneyhin dolar karşısındaki değerinin düşürülmesi, ordunun ekonomiden kademeli olarak elini çekmesi ve ülkedeki bazı önemli yatırım ve projelerin yabancılara satışı" gibi şartlar söz konusudur. Ancak bunun ülkedeki artan enflasyonu tetiklemesi ve halkın gittikçe daralan yaşam imkanlarını daha fazla zorlayacağı uyarısı yapılmaktadır. Gazze'deki çatışmaların Mısır turizmine zarar vermesinin yanı sıra Yemen'de Husilerin Kızıldeniz ve Babül-mendep'i İsrail ve müttefiklerinin geçişlerine kapatılması da Süveyş Kanalı üzerinden elde edilen yıllık 10 milyar dolarlık gelirin yarısının kaybedilmesi anlamına gelmektedir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Kahire ziyaretiyle birlikte Türkiye ile Mısır arasındaki sorun alanlarında olumlu yönde ilerleme kaydedilmesi beklenmektedir.

Mısır için ekonominin yanı sıra çok önemli jeopolitik riskler de söz konusudur. En belirgin olanı Gazze'de devam eden saldırılar ve İsrail'in Gazzelileri Sina Yarımadası'na tehcir etme planıdır. Bu durum Filistin davasının yanı sıra Mısır'ın ulusal güvenliği açısından da büyük bir tehdit olarak öne çıkmaktadır. Etiyopya'nın Nil Nehri üzerine inşa ettiği Rönesans (Nahda) Barajı'nın Mısır'ın su güvenliğine yönelik tehditler, Sudan'da yaşanan iç çatışmalar ve Libya'da istikrarlı bir düzenin inşa edilmemiş olması gibi önemli meseleler Kahire yönetimini rahatsız etmektedir.

Keza Ankara açısından da önemli meseleler söz konusudur. Türkiye –Mısır ile kıyaslanmayacak olsa da– ekonomisinde çeşitli zorluklar yaşarken yeni bir politika değişikliğiyle cari açığını azaltmak ve döviz likiditesini artırma gayreti içerisinde. Bölge ülkeleriyle siyasi sorunları çözerek normalleşmenin oluşturacağı yeni imkanlarla ekonomik refahını artırmayı amaçlamaktadır. Özellikle ihracat temelli bir büyüme ve gelişim stratejik ekonomik hedefler arasında yer almaktadır. Jeopolitik olarak Doğu Akdeniz’de kendisine karşı bir ittifakın oluşmasını engellemek ve bölgedeki enerji kaynaklarından pay almak da Türkiye’nin öncelikleri arasında yer almaktadır. Yine Suriye’de ABD’nin PKK’nın Suriye kolu PYD/YPG’ye verdiği destek Türkiye’nin Suriye kaynaklı güvenlik risklerini artırmaktadır. İsrail’in Gazze’ye yönelik saldırıları, Rusya-Ukrayna savaşı ve Libya’daki istikrarsızlık Mısır gibi Türkiye’yi de rahatsız eden hususlar arasında yer almaktadır. ABD ile İran ve vekil unsurlarının bölgede yürüttüğü vekalet savaşları ve ürettikleri potansiyel tehditler hem Türkiye hem de Mısır’ın ulusal güvenlikleri için belirsizlikler oluşturmaya devam etmektedir. Nihayetinde ortak çıkarların yanı sıra her iki ülkenin kendilerine has sorunları, bölgesel gelişmeler ve ortak meydan okumalar birlikte çalışmalarını gerekli kılmaktadır.

DIŞ POLİTİKADA ORTAK NOKTALAR

ORTAK COĞRAFİ İLGI ALANLARI

Türkiye ve Mısır’ın dış politikaları irdelendiğinde iki ülkenin politikalarının birçok yerde kesiştiğini fark etmek mümkündür. Mısır dış politikasının ilgi alanları üç çevrede temsil edilmektedir: Arap çevresi, İslami çevre ve Afrika

çevresi.² Zaman içerisinde Mısır dış politikası kapsamlı bir değişim yaşasa da halen bu üç boyut ülkenin dış politikasını tanımlamaktadır.³ Türkiye’nin dış politikasının temel parametreleri de zamanla değişime uğramış; tek taraflı Batı’ya dönük bir anlayışın yerine adım adım İslam dünyası, Ortadoğu ve Afrika’yı da kapsayan Doğu-Batı dengesinin korunduğu bir paradigmaya evrilmiştir. Bu anlayış özellikle AK Parti döneminde tahkim olmuş, Ortadoğu ve Afrika’daki Türk dış politikasında kendisini göstermiştir.⁴ Bu yüzden iki ülke dış politikalarının ilgi alanları büyük ölçüde kesişmekte ve bu durum taraflar arasında pozitif diplomasiyle iş birliğine imkan vermektedir.

AFRİKA

Her iki ülkenin iş birliği yapabileceği bölgelerin başında Afrika Kıtası gelmektedir. Mısır coğrafi konumu ve geçmişte kıtadaki bağımsızlık hareketlerinin en büyük destekçilerinden biri olması itibarıyla; Türkiye de birçok kurum ve şirketi aracılığıyla uyguladığı kalkınma projeleri ve siyasi/ekonomik yaklaşım tarzı ile Afrika ülkeleri üzerinde pozitif nüfuz sahibi iki ülke konumundadır. İki ülkenin sahip olduğu bu büyük etki ve iyi itibar –özellikle Afrika halklarının Batılı ortaklara alternatif olarak yeni ortaklar aradığı göz önüne alındığında– Afrika Kıtası ile daha fazla genişleme ve daha fazla iş birliği için büyük bir fırsat sunmaktadır. Bu durumu, Rusya’nın askeri konuşlanması ve Çin’in kıtadaki yayılması ile birlikte Nijer, Burkina Faso ve Gabon’da meydana gelen son siyasi değişikliklerde görmek mümkündür.

2 C. Abdülnasır، فلسفة الثورة (Devrim Felsefesi), (Dar al-Maaref, Kahire: 1954), s. 60.

3 Bu üç ilgi alanına verilen öncelik zaman ve konjunktüre göre değişmiştir. Nitekim 1970’lerden bu yana Mısır dış politikasının Afrika boyutunun zayıfladığı görülmektedir.

4 Buna dair en belirgin örnek 1960’lardan itibaren Türkiye’nin “Bağılantısızlar Hareketi” ve “İslam İşbirliği Teşkilatı” örgütlerindeki aktif rolüdür.

Türkiye, Rönesans Barajı bağlamında Mısır ve Etiyopya arasındaki su anlaşmazlığında önemli bir ara bulucu rolüne sahip olabilir. Özellikle ABD, Arap Ligi ve Suudi Arabistan'ın aracılıklarının başarısızlığının ardından Kahire yönetimi ara bulucu olabilecek bir ülke aramaktadır. Yine Sudan'daki iç çatışmanın bitirilmesi ve ülkede siyasal istikrarın sağlanması açısından Ankara ve Kahire yönetimleri ortak hareket edebilir. Elbette Libya meselesi iki ülkeyi Afrika sathında en fazla karşı karşıya getiren husus olmuştur. Türkiye'nin Ulusal Mutabakat Hükümetini desteklemesine karşı Mısır'ın General Hafter'in yanında yer almasıyla taraflar Libya siyasetinde ayrılmıştır. Ancak gelinen aşamada görece suhulet sağlanmıştır. Türkiye ve Mısır'ın nüfuzlarını kullanmasıyla Libya'da büyük bir siyasal uzlaşma hayata geçirilebilir. Petrol zengini Libya'nın istikrara kavuşması her iki ülkenin çıkarları açısından da hayati öneme sahiptir.

Türkiye ve Mısır'ın Afrika ile ilişkilerinde en önemli eksenlerden birisini ekonomik çıkarlar oluşturmaktadır. Kıta sathında Türk yatırımları yaklaşık 6 milyar doları,⁵ Mısır'ın yatırımları ise yaklaşık 10,2 milyar doları bulmaktadır.⁶ Ancak bu rakamlar iki ülke için de yeterli değildir. Özellikle kıtanın görece bakir potansiyeli dikkate alındığında her iki ülke de yatırımlarını artırmanın yollarını aramaktadır. Afrika'daki Mısır diplomatik misyonlarının sayısı 43, Türk diplomatik misyonlarının sayısı da 44'tür.⁷ Bu sayılar da her iki ülkenin kıtaya ilgisinin boyutunu yansıtmaktadır.

5 "Türk Yetkili: Afrika'daki Projelerimizin Büyüklüğü 82 Milyar Doları Aştı (مسؤول تركي: حجم مشاريعنا في إفريقيا تجاوز ٢٨ مليار دولار)", Anadolu Ajansı Arapça, 22 Aralık 2022.

6 İ. Said, "Mısır'ın Afrika'daki Yatırım Hacmi 10,2 Milyar Dolar", youm7.com, 1 Eylül 2022, <https://www.youm7.com/story/2022/9/1/10-2->, (Erişim tarihi: 14 Şubat 2024).

7 "Türk Yetkili: Afrika'daki Projelerimizin Büyüklüğü 82 Milyar Doları Aştı (مسؤول تركي: حجم مشاريعنا في إفريقيا تجاوز ٢٨ مليار دولار)".

ORTADOĞU

Ortadoğu'da devlet otoritelerinin aşındığı ve vekalet savaşlarının genişlediği kaotik bir dönem yaşanırken hem Türkiye hem de Mısır için bölgede yeniden güvenlik mimarisine dayalı bir istikrarın oluşturulabilmesi hayati derecede önemlidir. Her iki ülke de çatışmaların yayılmasını arzu etmemektedir. Irak ve Suriye'de etnik ve mezhep dengelerini barındıracak yönetimlerin oluşması ve bu ülkelerin toprak bütünlüklerinin korunmasını önceleyen Türkiye ve Mısır; İsrail'in Gazze'de gerçekleştirdiği soykırıma karşı da ortak bir pozisyona sahiptir. ABD ile İran ve vekil unsurları arasındaki vekalet çatışmalarından da endişe duyan Türkiye ve Mısır, bölgesel barış için çaba gösterecek ülkeler olarak öne çıkmaktadır.

İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırıları, Rusya-Ukrayna savaşı ve Libya'daki istikrarsızlık Mısır gibi Türkiye'yi de rahatsız eden hususlar arasında yer almaktadır.

Mısır, en büyük Arap ülkesi olarak Irak ve Suriye'nin egemenlik ve toprak bütünlüklerini korumayı önemli öncelikleri arasında görmektedir. Türkiye de Irak ve Suriye'nin birliğini ve egemenliğini desteklemek konusunda Mısır ile hemfikirdir. Bu mesele Mısır, Türkiye ve İran'ın üzerinde anlaşığı bir konudur. Ayrıca Irak ve Suriye'nin güvenliği ve sınırlarının korunması mülteci meselesi nedeniyle Türkiye açısından da önem taşımaktadır. Ancak Mısır, Irak'ın kuzeyi ve Suriye'deki Türk varlığına şüpheyle bakmaktadır. Nitekim Mısır Dışişleri Bakanı Semih Şükrü, Türk mevkidaşı Mevlüt Çavuşoğlu ile 13 Nisan'da Ankara'da görüşükten sonra yaptığı açıklamasında, Türkiye'nin savaşta güç koordine etmesi ve muhalif grupları desteklemesi

nedeniyle Suriye konusunda görüş ayrılıklarının olduğuna dikkat çekmiştir.⁸ Türkiye'nin Irak ve Suriye'de gerçekleştirdiği sınır ötesi askeri hareketler da Mısır tarafından eleştirilmektedir. Esasında Türkiye'nin ilgili hareketleri kendi ulusal güvenliğiyle birlikte her iki ülkenin toprak bütünlüğünün korunmasına da hizmet etmektedir. Ayrıca Türkiye'nin Suriye ve Irak'taki varlığı İran'ı da dengelemektedir. Suriye ve Irak'ın tamamen İran'ın nüfuzu altına girmesi Mısır'ın arzu etmeyeceği bir durumdur. Ankara-Kahire ilişkilerinin yeni bir aşamaya geçmesiyle Mısır'ın ilgili tavrının değişmesi öngörülebilir.

DOĞU AKDENİZ EKSENİ VE ENERJİ JEOPOLİTİĞİ

Doğu Akdeniz bağlamında deniz yetki alanlarının ve sınırlarının belirlenmesi ile birlikte bölgedeki enerji kaynakları da Ankara-Kahire ilişkilerinde en önemli meselelerdendir. Özellikle 2019 sonunda Türkiye ile Libya arasında imzalanan deniz yetki alanlarını belirleyen anlaşmanın ardından Türkiye ile Mısır arasında bir mücadeleye neden olan gelişmeler yaşanmıştır. Mısır bu adıma karşı 6 Ağustos 2020'de Yunanistan-Mısır sınırlandırma anlaşmasını imzalayarak yanıt vermiştir. Bu anlaşma ile 26° 00' 00" ila 28° 00' 00" boylamları arasında bir sınır çizilmiştir. Türkiye'nin tezlerine göre 2003'te Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) ile imzaladığı anlaşma ile 11 bin 500 kilometrekareden vazgeçen Mısır, Yunanistan ile imzaladığı anlaşma ile de yine deniz yetki alanı kaybına uğramaktadır. Türkiye kıyıdaş ülkeleri merkeze alan bir perspektifle hareket edilmesi gerektiğini ortaya koyarken bu bakış açısı Mısır'a bölgede mevcut anlaşmalarına göre fazladan binlerce kilometrekarelik deniz yetki alanı sağlayacaktır.

8 "مصر تطالب تركيا بسحب قواتها من سوريا" (Mısır, Türkiye'ye Askerlerini Suriye'den Çekme Çağrısında Bulundu)", Ahval, 15 Nisan 2023.

Türkiye, Mısır'ın Doğu Akdeniz'de Yunanistan ve GKRY ile ittifak kurarak kendisine karşı hareket etmesini arzu etmemekte ve bunun her iki ülkenin çıkarına olmadığını da ortaya koymaktadır. Mısır da Türkiye ile gerginlik yaşamasına rağmen belli hususlarda dikkatli adımlar atmamayı ve tüm kapıları kapamamayı tercih etmiştir. Dönemin Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Mısırlı mevkidaşı Semih Şükrü ile Mart 2023'te yaptığı görüşmede "Mısır'ın, Yunanistan ile denizcilik anlaşmaları imzalarken Türkiye'nin çıkarlarını dikkate aldığını" vurgulamıştır.⁹

Esasında iki ülke arasında iş birliğinin gerçekleşebileceği en önemli alanlardan birisi Doğu Akdeniz'dir. Nitekim 2006'da iki ülke arasında bir gaz mutabakat zaptı imzalanmıştır. Bu mutabakat zaptına göre Mısır ile BOTAŞ yüzde 50-50 ortaklı Tergas isimli bir şirket kurulacaktı. Bu şirket gaz taşıma boru hattı yapımı ve Mısır'dan gelecek gazın Avrupa'ya pazarlanması görevlerinde bulunacaktı. Ancak 2011'de Mısır'da başlayan devrim sürecinden ötürü bu proje gerçekleşmemiştir.¹⁰ İkili ilişkilerin normalleşmeye başlamasıyla birlikte Eylül 2023'te Hindistan'ın başkenti Yeni Delhi'de düzenlenen G20 zirvesi sırasında Cumhurbaşkanı Erdoğan, Mısırlı mevkidaşı Sisi'ye Türkiye'nin sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) ve nükleer enerji alanlarında Mısır'la iş birliğini canlandırmaya önem verdiğini bildirmiştir. Arap Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü'nün (OPEC) verilerine göre Türkiye 2023'ün ilk çeyreğinde Mısır'ın toplam LNG ihracatında yüzde 41'lik bir payla en üst sırada yer almaktadır.¹¹

9 "وزير خارجية تركيا يعلق على "عدم ارتياح" مصر لتواجد بلاده في ليبيا" (Türkiye Dışişleri Bakanı, Mısır'ın Ülkesinin Libya'daki Varlığından Duyduğu 'Rahatsızlığı' Yorumladı)", CNN Arapça, 20 Mart 2023, <https://arabic.cnn.com/middle-east/article/2023/03/20/egypt-turkey-sameh-shoukry-libya-greece-mevlut-cavusoglu>, (Erişim tarihi: 14 Şubat 2024).

10 "Türkiye Mısır'dan Doğalgaz Alacak", CNN Türk, 16 Şubat 2006.

11 "G20 Zirvesi Oturum Aralarında Mısır ve Türkiye Enerji Alanında İş Birliğini Görüştü (مصر وتركيا تبحثان التعاون على هامش قمة العشرين.. مصر وتركيا تبحثان التعاون)", CNN Business Arabic, 10 Aralık 2023, <https://cnnbusinessarabic.com/economy/36631>, (Erişim tarihi: 14 Şubat 2024).

LİBYA MESELESİ

Doğu Akdeniz meselesi ile güçlü bir şekilde bağlantılı diğer konu da Libya meselesidir. Mısır, Libya'daki Türk askeri varlığına başından beri şüphe ile bakmaktadır. Ancak Türkiye, Libya'daki varlığının Mısır'a yönelik olmadığını defalarca vurgulamıştır. Ayrıca Mısır ve Türkiye Libya'nın istikrarının her iki ülkenin de ortak çıkarı olduğunu vurgulamaktadır. Özellikle Mısır'ın 2021'den itibaren Libya'ya yönelik yaklaşımını değiştirmeye başlamasıyla birlikte Libya dosyasındaki Ankara-Kahire yakınlaşması devam edebilir. Libya, Mısır'ın stratejik değere sahip bir komşusu iken Türkiye açısından da hem kadim tarihi bağlar hem de Doğu Akdeniz jeopolitiği açılarından stratejik değeri haizdir. Her iki ülke de Libya'daki çatışmaların tamamen bitirilmesi ve siyasal bir çözüm ile istikrarı arzu etmektedir. Ankara-Kahire ilişkilerindeki seyir Libya'nın kaderini de olumlu yönde etkileyecektir. Libya'daki batı-doğu eksenli ayrışmanın son bulacağı bir anlaşma zemini Türkiye ve Mısır'ın ortak çıkarlarıyla doğrudan ilişkilidir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Kahire ziyaretinde bu bağlamda önemli adımların atılması söz konusu olabilir.

FİLİSTİN-İSRAİL EKSENİ

Türkiye ve Mısır açısından ortak politika üretilebilecek ana konuların başında Filistin meselesi gelmektedir. Aksa Tufanı Operasyonu sonrasında İsrail'in Gazze'de soykırıma varan saldırganlığı hem Türkiye hem de Mısır tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Her ne kadar Hamas halihazırda Mısır nezdinde bir tehdit olarak görülse de¹² İsrail'in Gazze'de sivilleri katletmesi ve Gazze nüfusunu Sina Yarımadası'na tehcir etmeyi arzu etmesi

bir ulusal güvenlik tehdidi olarak görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye ve Mısır'ın siyasetleri örtüşmektedir. Türkiye, İsrail'in Gazze'deki saldırganlığının ardından Mısır'a göre daha net şekilde İsrail'in karşısında durmuş ve Tel Aviv yönetimi ile ilişkilerini normalleştirme sürecini askıya almıştır. Türkiye ve İsrail karşılıklı olarak büyükelçilerini geri çekerek uluslararası platformlarda sert bir şekilde birbirlerini hedef alamaya başlamıştır. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Hamas'ı "terörist" bir hareket olarak tanımlamayı reddetmesi ve halkını savunan bir direniş hareketi olarak görmesi, İsrail'in bir terör devleti olduğu yönünde açıklamalarda bulunmasıyla birlikte Ankara-Tel Aviv ilişkileri büyük ölçüde kötüleşmiştir. Türkiye ve Mısır, Gazze'de bir an önce kalıcı ateşkesin hayata geçmesi için mücadele ederken ikili ilişkilerin iyileşmesiyle Gazze konusunda birlikte daha anlamlı adımlar atabilirler. Türkiye, Mısır-Filistin sınır kapıları açılarak insani yardımların bölgeye daha yoğun şekilde ulaştırılması için de Mısır'ı desteklemektedir.

Filistin meselesinin ötesinde Mısır son yıllarda İsrail ile ilişkisini özellikle Doğu Akdeniz'de Türkiye aleyhine olabilecek şekilde geliştirme çabasında olduğu için Ankara-Kahire ilişkilerinde işler istendiği kadar iyi gitmemiştir. Doğu Akdeniz'de Türkiye'yi dışlayan bir adım olan "Akdeniz Gaz Forumu" 2019'da Mısır tarafından kurulurken İsrail bu forumun üyesi olmasına rağmen pozisyonunu revize ederek Mısır'ı dikkate almadan Yunanistan ve GKRY ile angajmanlar geliştirmiştir. Öte yandan Mısır'ın LNG'de küresel bir merkez (*hub*) olma arzusu İsrail'in benzer ihtirasları ile çelişmektedir. İsrail'in, Mısır'ın en önemli döviz kaynaklarından biri olan Süveyş Kanalı'nı ciddi anlamda olumsuz etkileyebilecek Ben-Gurion Kanalı'nı kurma niyeti de ciddi şüpheler oluşturmaktadır. Öte yandan İsrail'in doğal gaz kartını kullanarak Mısır'a bölgesel konularda baskı yapması

12 Mısır'da yaşanan askeri darbeden sonra Müslüman Kardeşler'in bir uzantısı olarak görülen Hamas'a yönelik sert bir pozisyon alınmış, Refah bölgesindeki tünel hatları İsrail ile iş birliği halinde yok edilerek Gazze ablukasına katkı sağlanmıştır. Yine Mısır'da Hamas'ın "terör örgütü" olduğuna dair çeşitli yargı kararları alınmıştır.

elbette Kahire yönetimi tarafından hoş karşılanmamaktadır. Nitekim Aksa Tufanı Operasyonu başladığında İsraili şirket Chevron, İsrail doğal gazının Doğu Akdeniz boru hattı üzerinden Mısır'a ihracatının askıya alındığını duyurmuştur.¹³ Buna binaen Mısır'ın İsrail'e yönelik bu şüpheleri Ankara-Kahire yakınlaşmasının güçlendirilmesine vesile olabilir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın on iki yıl aradan sonra gerçekleştirdiği Kahire ziyareti iki ülke arasındaki ilişkileri olumlu yönde etkileyebilecek tarihsel bir dönüm noktası olabilir.

ORTAK EKONOMİK ÇIKARLAR

Türkiye ve Mısır çok önemli stratejik konumlara sahiptir ve çok önemli deniz yollarına (Süveyş Kanalı, Çanakale ve Boğazlar) hakim ülkelerdir. Dolayısıyla iki ülke arasında lojistik iş birliği önem arz etmekte ve coğrafi konumları itibarıyla tamamlayıcı nitelikleri nedeniyle her iki ülkeye önemli stratejik değer atfedilmektedir. Zira Mısır bir yandan Türkiye için Kuzey ve Doğu Afrika'ya açılan kapıyı temsil etmektedir. Ayrıca Mısır son dönemde Türk yatırımlarının ve varlığının arttığı Afrika'ya bir köprü olarak görülmektedir. Dolayısıyla Mısır'ın lojistik altyapısı ve konumu Türkiye'nin Afrika'nın derinliklerine ulaşmasını kolaylaştıracak niteliktedir. Diğer yandan Türkiye de Mısır için Avrasya'ya bir penceredir. Mısır'ın Doğu Avrupa, Türk cumhuriyetler, Rusya ve Çin ile gerçekleştirdiği ticarete Türkiye benzer bir role sahip olabilir. İki ülke ulus-

lararası ticaret anlamında birbirlerini destekleyici potansiyele sahip ülkelerdir. İkili ticaret alanında Türkiye ve Mısır arasında 2005'te serbest ticaret anlaşması imzalanmıştır. Anlaşmanın en önemli maddelerinden biri ise mal ticaretinde tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılmasıdır.¹⁴ Bu anlaşmalar Hüsnü Mübarek zamanında iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin stratejik haline geldiğine işaret etmektedir. 2011'den sonra ise özellikle Mursi zamanında taraflar arasındaki turizm, sanayi ve ticaret alanlarındaki ekonomik ilişkiler ciddi anlamda gelişmiştir. Bu iş birliğinin en önemli örneklerinden biri 2012'de yürürlüğe giren Ro-Ro ve Karayolu Transit Taşımacılığı Konusunda İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı'dır.¹⁵

Son beş yılda siyasi düzeyde ilişkiler sıkıntılı olmasına rağmen iki ülkenin karşılıklı ticaret hacmi 15 milyar dolara ulaşmıştır.¹⁶ Ayrıca iki ülke arasındaki ticaret alışverişinin değeri yalnızca 2022'de 7,7 milyar dolara ulaşmıştır.¹⁷

14 "Mısır", T.C. Ticaret Bakanlığı, 28 Eylül 2023, [https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/serbest-ticaret-anlasmalari/yururulukte-bulunan-stalar/misir#:~:text=27%20Aral%C4%B1k%202005%20tarihinde%20Kahire,Mart%202007%20tarihinde%20y%C3%BCr%C3%BCrl%C3%BCC%4%9Fe%20girmi%C5%9Ftir,\(Erişim tarihi: 14 Şubat 2024\).](https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/serbest-ticaret-anlasmalari/yururulukte-bulunan-stalar/misir#:~:text=27%20Aral%C4%B1k%202005%20tarihinde%20Kahire,Mart%202007%20tarihinde%20y%C3%BCr%C3%BCrl%C3%BCC%4%9Fe%20girmi%C5%9Ftir,(Erişim tarihi: 14 Şubat 2024).)

15 "QA-37, 28 October 2014, Statement of the Spokesman of the Ministry of Foreign Affairs Tanju Bilgiç in Response to a Question Regarding Egypt's Termination of the Memorandum of Understanding on Cooperation on Ro-Ro and Road Transit Transportation", T.C. Dışişleri Bakanlığı, 28 Ekim 2014, <https://www.mfa.gov.tr/>

16 "اتفاق بين مصر وتركيا على زيادة التبادل التجاري" (An Agreement between Egypt and Turkey to Increase Trade Exchange", Skynewsarabia, 2 Ağustos 2023, [https://www.skynewsarabia.com/video/1641895-,\(Erişim tarihi: 14 Şubat 2024\).](https://www.skynewsarabia.com/video/1641895-,(Erişim tarihi: 14 Şubat 2024).)

17 "ارتفاعاً في قيمة الصادرات المصرية لتركيا خلال 2022.. 33.3 % Increase in the value of Egyptian Exports to Turkey during 2022.. Infographic", youm7.com, 15 Ekim 2023, [https://www.youm7.com/story/2023/10/15/33-3-%D8%A7%D8%B1%D8%AA%D9%81%D8%A7%D8,\(Erişim tarihi: 14 Şubat 2024\).](https://www.youm7.com/story/2023/10/15/33-3-%D8%A7%D8%B1%D8%AA%D9%81%D8%A7%D8,(Erişim tarihi: 14 Şubat 2024).)

13 "شيفرون" تعلق تصدير الغاز الإسرائيلي إلى مصر عبر خط أنابيب "شرق المتوسط (Chevron, İsrail Gazının Doğu Akdeniz Boru Hattı Üzerinden Mısır'a İhracatını Askıya Aldı)", Alarabiya, 10 Ekim 2023, [https://www.alarabiya.net/aswaq/oil-and-gas/2023/10/10/%D8%B4%D9%8A%D9%81%D8%B1%D9%88%D9%86-%D8%AA%,\(Erişim tarihi: 14 Şubat 2024\).](https://www.alarabiya.net/aswaq/oil-and-gas/2023/10/10/%D8%B4%D9%8A%D9%81%D8%B1%D9%88%D9%86-%D8%AA%,(Erişim tarihi: 14 Şubat 2024).)

Nitekim Mısır, Türkiye'ye ihracat yapan 2. ve Türkiye'den ithalat yapan 3. büyük Arap ülkesi sayılmaktadır.¹⁸ Son olarak taraflar arasında ikili ticarete dolar yerine yerli para kullanılması üzerine görüşmeler devam etmektedir. Öte yandan Mısır, Türk yatırımları için önemli bir destinasyondur. Mısır'da yaşanan devrim döneminde Türk yatırımları 2 milyar dolar seviyesine kadar çıkmıştır. Özellikle siyasi düzeyde ilişkilerin iyileştirilmesinin ardından Mısır'ın Türk yatırımları için yeniden bir üs haline gelmesi beklenmektedir.¹⁹

GÜVENLİK İŞ BİRLİĞİ: İSTİHBARAT VE SAVUNMA SANAYİ İŞ BİRLİKLERİ

Ortadoğu coğrafyasında yaşanan kaos ve çatışma dinamikleri ile artan terör tehdidi her iki ülkenin de güvenlik alanında iş birliği yapmasını gerektiren bir zemin üretmektedir. Suriye, Lübnan, Libya ve Sudan gibi ülkelerdeki istikrarsızlıklar nedeniyle devlet otoritelerinin zayıflaması büyük bir tehdit oluştururken İsrail'in Gazze'ye yönelik soykırıma varan saldırgan tavrı birçok güvenlik dosyasında iki ülkeyi birlikte hareket etmeye mecbur etmektedir. Türk Milli İstihbarat Teşkilatı ile Mısır Genel İstihbaratının birçok güvenlik dosyası üzerinde sürekli iş birliği içinde olması, iki ülke arasındaki güvenlik iş birliğinin önemini teyit etmektedir. Aslında bu iş birliği iki ülke arasında siyasi düzeyde en karanlık dönemlerde dahi kesintiye uğramamıştır. Dolayısıyla yeni dönemde iki ülke arasında güvenlik konusunda ve özellikle istihbarat

alanında iş birliğinin artacağı beklenmektedir. Taraflar arasında potansiyeli yüksek güvenlik iş birliği dosyalarından biri de askeri iş birliği noktasında özellikle savunma sanayiidir. Türkiye ve Mısır, Ortadoğu'nun en büyük savunma sanayiine sahip ülkelerinden ikisi olarak öne çıkmaktadır. Mısır önemli bir üretici olmakla birlikte Türkiye'nin son yıllarda askeri sanayi gelişimindeki atılımlarından da faydalanmayı istemektedir. Türk savunma sanayii şirketleri Mısır için önemli bir değer üretebilir. Zira "silah kaynaklarının çeşitlendirilmesi" Mısır için her daim olmazsa olmaz bir politikadır.²⁰ Mısır da Ortadoğu'daki en büyük zırhlı araç üreticilerinden biri olarak kabul edilir ve bunlardan en önemlisi Mısır'ın bazı Arap ve Afrika ülkelerine ihraç ettiği "Fahd" zırhlı araçtır. Buna binaen iki ülkeyi birçok askeri iş birliği dosyası beklemektedir. Bu askeri iş birliğinin halihazırda başladığına dair bazı göstergeler de söz konusudur. 16 Temmuz 2023'te Mısır'ın Askeri Üretimden Sorumlu Devlet Bakanı Muhammed Salah Din Mustafa ve Türkiye'nin Kahire Büyükelçisi Salih Mutlu Şen'in askeri sanayileşmede iki taraf arasındaki iş birliği yollarını görüşmek üzere bir araya gelmesi bunun ilk işaretlerinden olmuştur.²¹ Öte yandan Mısır askeri üretim bakanının Türk Savunma Sanayii Kurumu Başkanı Haluk Görgün ile birlikte ASELSAN, HAVELSAN, TUSAŞ, ROKETSAN,

20 Mısır'ın Rusya'dan Su-35 satın alma girişiminde de bu açıkça görülüyor. Nitekim Mısır 2019'da Rusya ile yaklaşık 20 adet Su-35 savaş uçağı satın almayı amaçlayan 2 milyar dolarlık bir anlaşma imzalamıştır. Ancak bu anlaşma Amerikan tehdidi nedeniyle askıda kalmıştır. Bkz. "Rusya'nın Mısır'la Yaptığı Sukhoi 35 Savaş Uçağı Anlaşması Washington'ı Neden Endişelendiriyor? لماذا تثير صفقة مقاتلات سوخوي 35 الروسية لمصر (قلق واشنطن)", BBC Arapça, 26 Şubat 2021.

21 مصر وتتركيا للتعاون في «التصنيع العسكري» بعد استعادة العلاقات (Mısır ve Türkiye, İlişkileri Yeniden Kurduktan Sonra 'Askeri Sanayileşme' Konusunda İş Birliği Yapacak)", alsharqalawsat, 17 Temmuz 2023, <https://aawsat.com/%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%A7%D9%84%>, (Erişim tarihi: 14 Şubat 2024); M. İbrahim, "Türkiye İlk Kez EDEX Savunma Fuarına Katılıyor ve Modern Savunma Ürünlerini Sergiliyor أول مرة.. تركيا تشارك في معرض إيديكس للسلاح وتعرض (منتجات دفاعية حديثة)", elbalad.news, 5 Aralık 2023, <https://www.elbalad.news/6026133>, (Erişim tarihi: 14 Şubat 2024).

18 "تفاصيل عن التجارة بين مصر وتركيا" (Mısır ile Türkiye Arasındaki Ticarete İlişkin Ayrıntılar)", Fanarturk.com, 14 Kasım 2023, <https://fanarturk.com/blog/trade-between-egypt-and-turkey>, (Erişim tarihi: 14 Şubat 2024).

19 G. Mert Kural, "Türk şirketleri Mısır'ı üretim üssü yapıyor", Patronlar Dünyası, 9 Temmuz 2023, <https://www.patronlardunyasi.com/haber/turk-sirketleri-misir-i-uretim-ussu-yapiyor/283394>, (Erişim tarihi: 14 Şubat 2024).

Bayraktar ve BMC gibi birçok Türk savunma sanayii firmasını Kahire’de düzenlenen savunma ve askeri sanayi fuarı “EDEX 2023”e davet etmesi önemli bir gelişmedir. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Hakan Fidan’ın Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Kahire ziyareti öncesinde Mısır’a Türk SİHA’larının satılabileceğini belirten açıklamalarda bulunması da diğer bir önemli gösterge olmuştur. İlgili gelişmeler savunma sanayii alanındaki iş birliğinin iki ülke arasında önemli bir iş birliği alanı olacağını teyit etmektedir.

SONUÇ

Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın 14 Şubat’ta Kahire’ye yapacağı ziyaret iki ülke arasında yeni bir dönemin başlamasına tanıklık edebilir. Nihayetinde her iki ülke açısından da bölgesel jeopolitik meydan okumalar ve ortak çıkarlar geçmiş sorunları bir kenara bırakarak birlikte çalışmayı gerektirmektedir. Türkiye ve Mısır çok zor bir coğrafyada büyük güç olma iddiasında olan iki ülke olarak benzer tehditlerle karşı karşıyadır ve yeniden stratejik ortak olarak birlikte hareket etmeleri mümkün olabilir. Ortadoğu ve Afrika’da devlet otoritelerinin aşındığı, iç savaşlar ve vekalet savaşlarının yaşandığı kaotik bir dönemde hem Türkiye hem de Mısır için bölgede yeniden güvenlik mimarisine dayalı bir istikrarın oluşturulması hayati derecede önem-

lidir. İsrail’in Gazze’de gerçekleştirdiği soykırıma karşı ortak bir pozisyona sahip olmaları iki ülkeyi yakınlaştırabilir.

Türkiye açısından Mısır ile ilişkilerini düzeltmek; Afrika’daki etkinliğini artırması, Arap dünyası ile daha yakın ve anlamlı ilişkiler kurabilmesi ve Gazze özelinde Filistin davasında somut etkiler oluşturabilmesinin önünü açabilir. Bu gelişme Libya’da siyasal bir istikrara erişilebilmesi ve elbette Doğu Akdeniz’de Türkiye’nin çıkarlarının korunması adına da önemli katkılar sunacaktır. Keza Mısır açısından da Türkiye’nin stratejik ortaklığı Afrika’daki jeopolitik tehditlere karşı elini güçlendirecek bir unsur olabilir. Ayrıca bu destek Etiyopya ve Sudan gibi meselelerde Türkiye’nin desteğinin alınmasını ve Libya’nın yeniden Mısır’ın önemli bir ekonomik partneri olmasını sağlayabilir. Yine İsrail’den gelen tehditlere karşı Türkiye’nin desteği ile hareket etme imkanı oluşturulabilir. Ayrıca Türkiye Mısır’ın turizminin gelişmesi ve Türkiye’nin etkin olduğu pazarlara ihracat yapabilmesinin de önünü açacaktır. Savunma sanayiinde Türkiye-Mısır ortaklığı iki ülkenin askeri caydırıcılığını artıracak etkiler üretebilecektir. Doğu Akdeniz’deki zengin enerji kaynaklarının ortak çıkarlar etrafında kullanılma potansiyeli de iki ülke arasındaki ilişkilerin istikrarlı ve yapısal bir zemine oturmasına vesile olabilir.

ORTAK MEYDAN OKUMALAR VE ÇIKARLAR EKSENİNDE TÜRKİYE-MISIR YAKINLAŞMASI

CAN ACUN, MUHAMMED ABDÜLRAHMAN MUHAMMED ALİ

SETA | ANALİZ

Türkiye ve Mısır –inişli çıkışlı bir seyri olsa da– karşılıklı ilişkilere her zaman önem vermiş iki ülkedir. Taraflar arasındaki kadim geçmiş, ortak kültür/medeniyet ve coğrafi yakınlık ikili ilişkileri kaçınılmaz kılmaktadır. İki ülke ilişkileri ekonomik ve jeopolitik dinamikler bağlamında ele alındığında dış politika başta olmak üzere birçok meselede yakın çalışmayı da beraberinde getirmektedir. Bir başka açıdan değerlendirildiğinde ise Ankara-Kahire ilişkileri, Ortadoğu'daki jeopolitik gelişmeleri etkileyen en önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Zira iki ülke de bölgeye liderlik etmede göz ardı edilmeyecek potansiyel ve yeteneğe sahip ülkeler arasında yer almaktadır. Ancak son on yılda taraflar arasında ciddi bir soğukluğa tanık olunmuştur. Mısır'da yaşanan askeri müdahaleye Türkiye'nin verdiği sert tepki sonrasında ilişkiler dondurulmuş, Doğu Akdeniz ve Libya gibi kritik jeopolitik meselelerde taraflar karşı karşıya gelmiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın on iki yıl aradan sonra gerçekleştirdiği Kahire ziyareti iki ülke arasındaki ilişkileri olumlu yönde etkileyecek tarihsel bir dönüm noktası olabilir. Bu analiz Türkiye-Mısır ilişkilerinin son on yılda yaşadığı değişimi dikkate alarak yeni döneme dair potansiyel iş birliği imkanlarını değerlendirmektedir.

www.setav.org

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • BERLİN • BRÜKSEL